

MÁTYÁS SZABOLCS – SALLAI JÁNOS

A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén

Absztrakt

A tanulmány a fotográfia bűnügyi rendészetben betöltött szerepének történeti fejlődését mutatja be. Részletesen tárgyalja a kriminalisztikai fényképezés kezdeteit, a helyszínelési és személyazonosítási célú alkalmazást, valamint a fényképezés hivatalos rendészeti dokumentációba történő integrálását. Elemzi az első magyar bűnügyi helyszínen készült felvétel jelentőségét, a fényképes nyilvántartások bevezetését és az igazságszolgáltatásban betöltött szerepét. Külön figyelmet kap a fényképek hitelességének kérdésköre, az írásszakértői és daktiloszkópiai együttműködés, valamint a mozgókép oktatási célú hasznosítása. A szerzők rávilágítanak arra, hogy a fotográfia alkalmazása a rendészet számos területén forradalmi változást hozott. A kutatás megerősíti, hogy a technikai fejlődés és a rendészeti innováció összhangja jelentős előrelépést eredményezett a bűnüldözés hatékonyságában.

Kulcsszavak: fotográfia, bűnügyi fényképezés, kriminalisztika, krimináltechnika

Abstract

The study presents the historical development of the role of photography in criminal law enforcement. It discusses in detail the beginnings of forensic photography, its use for crime scene investigation and identification purposes, and the integration of photography into official law enforcement documentation. It analyzes the significance of the first Hungarian crime scene recording, the introduction of photographic records, and its role in the administration of justice. Special attention is paid to the issue of the

authenticity of photographs, the cooperation between handwriting experts and dactyloscopicians, and the use of motion pictures for educational purposes. The authors highlight that the use of photography has brought about revolutionary changes in many areas of law enforcement. The research confirms that the harmony of technical development and law enforcement innovation has resulted in significant progress in the efficiency of law enforcement.

Keywords: photography, crime photography, forensics, forensic technology

Bevezetés

A negyedik (adatátviteli) ipari forradalmat követően szinte minden ember számára természetes, hogy rendelkezik olyan (okos) informatikai eszközzel, ami alkalmas kép- és hangrögzítésre. Az is napi valóság, hogy ingatlanjaink őrzésére digitális kamerákat használunk, amelyeket az okos telefonunkról vezérlünk, a képeket és a felvételeket pedig bárhol megtekinthetjük, ahol van internetkapcsolat. Az is hétköznapivá vált, hogy bármikor felvételeket készíthetünk, amelyeket barátainknak, családtagjainknak azonnal elektronikusan elküldhetünk. Mindez annyira természetessé vált, hogy már el is feledtük azt, hogy pár évtizede még csak papíralapú színes és fekete-fehér fényképfelvételek által örökíthettük meg emlékeinket.

A családi fotózáson kívül azonban az élet más területein is elterjedt a fényképezés és annak gyakorlati alkalmazása. A tudomány, a sport, a kereskedelem és a filmművészet mind-mind részesültek az álló- és mozgóképek, illetve a videofelvételek által kínált lehetőségekből. A fénykép, majd később a film és a videofelvételek a rendészet területén is elterjedtek. A 20. század elejétől a rendészeti célú fényképezés megkerülhetetlenné vált mind az igazgatásrendészetben – például az igazolványképek kiállításánál –,

mind pedig a közlekedésrendészetben, elsősorban a gyorshajtók kiszűrésére. A bűnügyi nyilvántartások egyik fő pillére a bűnelkövetőkről – vagy más okból nyilvántartásba vett személyekről – készült fénykép volt.

Miközben a fényképezés az elmúlt kétszáz évben látványos fejlődésen ment keresztül, maga a képalkotás gondolata évszázadokra nyúlik vissza.¹ Ennek egyik korai példája az egri Líceum csillagászati tornyában 1776 óta működő *camera obscura*,² amely napfényes időben a város mozgó képét vetíti elénk. A mai értelemben vett fotográfia megszületése a 19. század elejére tehető, míg az első fényképezőgépet 1839-re fejlesztették ki. A találmány Louis Daguerre francia festő és segítője, Joseph Nicéphore Niépce földbirtokos nevéhez fűződik. Daguerre eljárását a francia állam járadék fejében megvásárolta, a kezdetleges fényképezőgép pedig rohamos ütemben fejlődött és vált egyre elterjedtebbé.³

„Akkoriban egy fénykép elkészítése órákig tartó fáradságos munka volt. Az érzékennyé tett lemez csak úgy örökhithette meg a képrajzoló sugarakat, ha hosszú időre kitették ennek a sugárzásnak. Napfény nélkül nem is lehetett fényképezésre gondolni s még teljes napfény mellett is 15—20 percig tartott, míg egy „felvétel“ elkészült. A felvétel időtartamának kiszámításához sem állott rendelkezésre fotocellás megvilágításmérő, hanem gyakorlati tapasztalatok alapján kellett „eltalálni“, mennyi is a helyes megvilágítás tartama. Ha a mester nem találta el, akkor órákig dolgozhatott újra a következő próbálkozással.”⁴

¹ A fényképezőgép első formájának a „Camera Obscurát” tekinthetjük, amelyről i.sz. 900-ból már arab feljegyzések is tanúskodnak.

² Forrás: <https://www.egricsillagvizsgalo.hu/>
Letöltés ideje: 2025.06.12.

³ Szerző nélküli: A fényképezés ünnepe. In: Magyar Rendőr 1939/5. szám. 111. o.

⁴ Uo.

A kezdeti nehézségeket nagyban segítette a fényképészeti lemez, majd a film 1887-es megjelenése, amely lényegesen gyorsította a fényképfelvételek elkészítését, és javította a felvételek minőségét. Az első, mai értelemben vett fényképezőgépek először 1888-ban kerültek piacra.⁵

A kriminalisztikai fényképezés kezdete Magyarországon

A bűnügyi fényképészet elsősorban két területen vált meghatározóvá: a helyszíni szemlék dokumentálásában és a személyazonosításban. Ennek eredményeként fényképfelvételek készültek a bűncselekmények helyszínéről, az áldozatokról és a gyanúsítottakról. Az első ismert eset Teleki László 1861-ben elkövetett öngyilkossága volt, amelynek helyszínét Mayer György (1817–1885 k.) fényképésmester rögzítette.⁶ A fénykép helyszíni szemlén történő alkalmazása akkoriban még nemzetközi szinten is ritkaságnak számított. (Ehhez érdekes adalék, hogy a Hasfelmetsző Jack által elkövetett legtöbb emberölés után kizárólag a sértett arcáról készült fényképfelvétel, a helyszínről vagy az egész holttestről egyáltalán nem.)⁷

„Mayer a halottat személyesen ismeri, hiszen még élete utolsó évében „levette” portréját. Remek szakmai tudással sztereoképet készít, amit, ha sztereonézőbe helyezünk, a látvány térbeli és tapinthatóan valóságközelí maradhat. Így a nyomozó a gróf holttestének elszállítása, a bútorok, a fegy-

⁵ „Kodak”

Forrás: <http://kecsmarati.hu/fenykepezes/a%20fotozas%20tortenete.html>

Letöltés ideje: 2025.05.10.

⁶ A Teleki kép rejtélye.

Forrás: https://site.fotoklikk.eu/urbantamas/file/nka_final/1_02.pdf

Letöltés ideje: 2025.06.17.

⁷ Petrétei Dávid: A nulladik mérföldkő. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. 2020. 227-234. o.

verdoboz helyrerakása, a vérfoltok letisztítása után is újra meg újra láthatta az eredeti szituációt.”⁸ A helyszíni szemlén Thaisz Elek frissen kinevezett főkapitány is jelen volt, aki valószínűleg az áldozat közéletben való ismertsége miatt rendelte a helyszínre Mayer Györgyöt. A fényképész „*a helyszínen, Teleki László hálósobájában két sztereofelvételt készített. Az egyiket egy szék mögül a földön fekvő elhunytól készítette, a másikat a szoba berendezési tárgyairól. Ezen a második felvételen jól látható Teleki lába és a halált okozó fegyver doboza is. A főkapitány az elkészült fotográfákból három sorozatot kért, melyeket gondosan elzárt.*”⁹ (A sztereofényképezés az első térhatású képalkotó eljárás volt, a hazai bűnügyi technika az 1970-es évekig használta, akkor azonban kikopott a gyakorlatból.)¹⁰

Ezt követően gyorsan terjedt hazánkban a bűnügyi célú fényképezés, már az 1870-es évek elején is rendszeresen készültek fényképfelvételek. Erről a Rendőrségi Szemle egy 1959-es száma is említést tesz – hivatkozva a Közrendészeti Lap című folyóíratra: „*a pestvárosi kapitányságnak igen érdekes albuma van; az ismert tolvajok fényképei vannak abban összegyűjtve. A kapitányság igen sok hasznát veszi az albumnak*”¹¹

A bűnügyi rendészet mellett az igazságszolgáltatásban is felismerték a fényképezésben rejlő lehetőséget, rájöttek ugyanis arra, hogy hivatalos ira-

⁸ Bogdán Melinda: A rabosító fénykép. A rendőrségi fényképezés kialakulása. In: EPA Budapesti Negyed, 2005.

Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00003/00034/bogdan.html>

Letöltés ideje: 2025.06.17.

⁹ Az első magyar rendőrségi helyszínelő felvétel.

Forrás: <https://fototortenet.blogspot.com/2013/08/az-első-magyar-rendorsegi-helyszinelo.html>

Letöltés ideje: 2025.06.17.

¹⁰ Petrétai Dávid: Háromdimenziós képalkotás a kriminalisztikában. In: Belügyi Szemle 2016/7-8. szám. 77-86. o.

<https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.7-8.8>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

¹¹ Rudas György: A bűnügyi nyilvántartás fejlődése. Rendőrségi Szemle 1959/7. szám. 25. o.

tokról, végrendeletekről viszonylag egyszerűen és gyorsan lehet jó minőségű másolatokat készíteni, így e területeken is elterjedt a fényképezőgépek alkalmazása.¹²

A Budapesti Hírlap¹³ 1883-ban számolt be arról az esetről, amikor egy pozsonyi lakos feljelentése nyomán Schwingenschlögel őrmester egy Spanga nevű bűnelkövetőt fénykép alapján azonosított és fogott el. Ez az eset is azt igazolja, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia rendőrségi gyakorlatában már az 1880-as években is jelen volt a fényképek gyakorlati alkalmazása a bűnelkövetők nyilvántartásában.

Ugyancsak a Budapesti Hírlap számolt be 1884-ben egy gyilkosságról, amelynél fontosnak tartották azt megírni, hogy a helyszínről és a holttestről is fényképfelvételek készültek.¹⁴ A cikk megemlíti, hogy a felvételek bemutatása a hozzátartozókban olyan mély érzelmi kitöréseket okozott, hogy alig tudtak később vallomást tenni. (A fényképek a vádlottra és a bíróra is hatással voltak, ennek jogi és etikai vonatkozásaival pro és kontra foglalkoztak is a korabeli szerzők.)¹⁵

A bünygyi célú fényképezés elterjedtségét jól mutatja az is, hogy az állam ezeréves fennállását ünneplő millenniumi rendezvénysorozatra és az ezzel egy időben zajló világkiállításra 1896-ban egy fényképgyűjteményt is összeállítottak 2000 példányban a potenciális bűnelkövetőkről.¹⁶

¹² Szerző nélküli: Közjegyzőség. A photographia az igazságszolgáltatás szolgálatában. In: Magyar Jogász 1880/56. szám. 218. o.

¹³ Szerző nélküli: Az elfogott Spanga. In: Budapest Hírlap 1883. 103. szám. 4. o.

¹⁴ Szerző nélküli: A szakácsné gyilkosa. Timár Katalin meggyilkolása. In: Budapest Hírlap 1884. 74. szám. 3. o.

¹⁵ Petrétei Dávid: A kriminalisztikai fényképészet egyes aktuális kérdései. In: Magyar Bűnüldöző 2020/1-2. szám. 12-22. o.

¹⁶ Szigetvári Oszkár: A fővárosi rendőrség detektívtestülete. Doktori értekezés. NKE Rendészettudományi Doktori iskola, Budapest. 2023.

Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nkehu/Szigetvari_Oszkar_Ertekezés_Tervezet.pdf

Letöltés ideje: 2025.05.20.

Anti Csaba: A nyomozás egyik legfontosabb segédintézménye, a bünygyi nyilvántartás. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi emlékalbum a 125 éve alakult budapesti detektívtestület tiszteletére. Országos Rendőr-főkapitányság. Budapest, 2011. 155-165. o.; Mátyás

A huszadik század első évtizedétől kezdve már az újságokban is közzétették a bűnügyi felvételeket. A kor egyik legfelkapottabb bűnügye Málnás Elza 1914-es megölése volt. Ügye az elsők közé tartozott, ahol az áldozat fényképét az újságokban is megjelentették.¹⁷

E példák egyértelműen igazolják azt, hogy a fényképezés már a 19. század végén is nemcsak a nyilvántartási, hanem a nyomozási és az azonosítási munkában is egyre jelentősebb szerepet töltött be.

A fényképezés új lehetőségeket is teremtett az írásszakértői munkában is. Azáltal, hogy a lefényképezett dokumentumokat ki lehetett nagyítani, a szakértők nagyobb pontossággal tudták megállapítani az írások eredetiségét, vagy éppen a hamis voltát. A jó minőségű és színérzékeny fényképeszeti lemezekkel ugyanis jól kimutathatóvá vált a papíron található tinták különbözősége. Ennek köszönhetően a hivatalos vagy magánokiraton végzett javításokat a fényképeken könnyebben észre lehetett venni. Amennyiben merőlegesen készült az írásról felvétel, úgy a rádirozás nyomai is jobban érzékelhetővé váltak. Az aláírások vizsgálatánál ugyancsak segítséget jelentett a fényképfelvétel, mivel az aláírást kinagyítva jól össze lehetett vetni az eredeti aláírásmintával, így a különbözőségek vagy az egyezőségek könnyebben felismerhetők voltak.

Szabolcs: Mérföldkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

¹⁷ Lázár Fruzsina: Holttest a kosárban. In: Magyar Nemzet 2016/79(77). 28. o.

Forrás: <https://magyarnemzet.hu/hetvegi-magazin/2016/04/holttest-akosarban-a-magnaselza-ugy>

Letöltés ideje: 2025. 05. 11.;

Mátyás Szabolcs: Mérföldkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

A bűnügyi fényképezés a kriminalisztikai szakirodalomban és a jogszabályokban

A fényképezés rendészeti alkalmazásának egyik első elméleti megalapozását az jelentette, hogy már az első hazai kriminalisztikai könyvben¹⁸ megjelentek a fényképezéssel kapcsolatos legfontosabb ismeretek. A korszak bűnügyi és rendészeti szakirodalmi hiányosságai miatt nagy szükség volt az Endrődy és más szerzők által írt szakkönyvekre, amelyek egységes útmutatóként szolgáltak a rendfenntartó és rendészeti szervek tisztviselői számára. Bár ezen úttörő jellegű munkáknak voltak hiányosságaik, mégis jelentős mértékben hozzájárultak az egységes bűnügyi munka kialakulásához, és fontos űrt töltöttek be a szakirodalomban.

Endrődy Géza művében a fényképészettel kapcsolatos ismereteket már külön fejezetrészen jelenítette meg, amelyben hangsúlyozta a fényképezés jelentőségét a rendészeti és bűnügyi munka során. Véleménye szerint különösen indokolt fényképfelvételek készítése olyan tárgyakról, amelyek szabad szemmel nehezen észlelhetők, vagy csak nagyítóval vizsgálhatók.

Kezdetben csak a városi rendőrségeken (ekkor még csak a fővárosi volt állami rendőrség) voltak fényképezőgépek, a csendőrség nem használta az újfajta technikát. Csendőri laktanyákban kizárólag az osztrák területeken álltak rendelkezésre fényképezőgépek, ezért Endrődy kíváncsúnak tartotta a hazai csendőri egységek számára is a fényképezőgépek mielőbbi beszerzését. Amíg ez a hiány nem szűnt meg, a szerző ideiglenes megoldásként az amatőr fényképészek bevonását javasolta. Ugyanakkor Endrődy felhívta a figyelmet arra, hogy a bűncselekmények gyakran váratlan időpontban és helyszínen történnek, így az „amatőrök” bevonása sok esetben nem lehetséges, különösen a gyors és operatív rendőrségi vagy csendőrségi fellépés során.¹⁹

¹⁸ Endrődy Géza: A bűnügyi nyomozás kézikönyve. a m. kir. csendőrség, városi- és járási rendőrhatóságok, valamint a vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bűnügyekkel foglalkozó egyének részére. Losonc Kármán féle könyvnyomda. 1897. 281. o.

¹⁹ A rendőrséghez képest a csendőrségen késve jelent meg a bűnügyi fényképezés. A lemaradást a huszadik század elején azonban gyorsan pótolták. A csendőrnnyomozók már az

A fenti okok miatt a szerző a fotográfiai eszközök intézményesített beszerzését sürgette, mivel ezzel nagymértékben elősegíthető az, hogy amit a csendőr vagy a rendőr a helyszínen látott, az később az ügyésznek vagy a bírónak képi formában is bemutatatható legyen. Endrődy Géza az alábbi esetekben tartotta ajánlatosnak a fényképfelvételek készítését:

„1. Oly szerencsétlenségeknél, ahol büntetendő cselekmény tételezhető fel, de a hol az esemény folyamát nem tudjuk rögtön kimagyarázni, azonban a felvett fénykép arról vagy azonnal, vagy később felvilágosítást adhat. Ilyenek: vasúti szerencsétlenség, házak, állványok, hidak összeomlása stb.

2. Ha a meggyilkoltnak feltűnő helyzetéből a bűntényre nézve következtetések vonhatók.

3. Betörési lopásoknál, ha a tettesek működésével, rögtön tisztába nem jöhetünk.

4. Egész sor olyan esetben, midőn a csendőrnek valamely tárgyat kötelessége úgy megnézni és leírni, hogy azoknak, akik csak később foglalkozhatnak vele, lehető tiszta felfogásuk legyen róla. Ilyenek azon helyek, ahol a gyilkosság, nagyobb verekedés, robbanás, fegyverhasználat, stb. történt.

5. Oly lábnyomoknál, melyek bármi okból pontosan fel nem vehetők, vagy melyeknek egymás melletti helyzetükből fontos következtetéseket lehet levonni. Általában minden lényeges lábnyomot le kellene fényképezni, már csak azon célból is, hogy ha a lenyomat elromlott, azt a fényképpel pótolhassuk.

1930-as évek elejétől három nagy bőrdőddel mentek a helyszínre, melyek az ABC nagybetűivel voltak megjelölve (A, B és C bőrdőd). A „B” elnevezésű bőrdődben voltak a fényképészeti, daktiloszkópiái és optikai felszerelések (Szladek 1932). A fenti időben a csendőrség nyomozó alosztályainak már fényképészeti laboratórium is a rendelkezésére állt (Mátyás 2024).; Szladek Barna: Nyomozóink. In: Csendőrségi Lapok 1932/22 (14). 444-448. o.

Forrás: https://epa.oszk.hu/03000/03096/00817/pdf/EPA03096_csendorsegi_lapok_1932_14.pdf;

Mátyás Szabolcs: Mérőldkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

6. *Gyanús kéziratoknál. A fényképen ugyanis jól meg lehet látni a kiva-kart és az olyan betűket, melyek elmosódás vagy kopás miatt szabad szem-mel az eredeti kéziraton már nem láthatók. Épp úgy beigazolható a fénykép által, ha ugyanazon a kéziraton különféle tinta használtatott, a mivel a ha-misítás igen sok esetben felderíthető.*”²⁰

Endrődy Géza korszakos jelentőségű munkáját követően a rendészeti szakirodalomban, valamint a napilapokban is egyre gyakrabban jelentek meg olyan hírek és ismeretanyagok, amelyek a bűnözéssel összefüggésben a fényképezés rendészeti alkalmazásáról számoltak be.

Endrődy könyvében a nyilvántartással kapcsolatosan még nem találunk információt, viszont a 20. század elején megjelenő rendőrségi lexikonokban és egyéb szakmai írásokban, már foglalkoznak a bűnelkövetőkről készült fényképekkel, a nyilvántartásba került személyek adatlapjait pedig fényképekkel egészítették ki.

A bűnelkövetők nyilvántartása egyszerűbb formában ugyan, de már a középkorban is ismert volt. A maihoz hasonló bűnügyi nyilvántartó rendszer kidolgozása Kovics János Buda város főkapitányának nevéhez fűződik. Ezt a későbbi egyesített fővárosban Török János főkapitány 1885-ben hivatalai rangra emelte.²¹ Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal felállítását az 1897. évi XXXIV. törvény 26.§-a rendelte el.

A nyilvántartó alapításáról számos korabeli újság említést tett, többek között a Magyar Szalon nevű folyóirat is: „*A bűnügyi nyilvántartás, amely a bűnügyi osztály sikeres működésének egyik nélkülözhetetlen segédeszköze, egyúttal büszkesége a budapesti államrendőrségnek. A külföldről látogatóba jövő rendőrtisztviselők mind a legnagyobb érdeklődéssel és elis-*

²⁰ Endrődy Géza: A bűnügyi nyomozás kézikönyve. a m. kir. csendőrség, városi- és járási rendőrhatalóságok, valamint a vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bűnügyekkel foglalkozó egyének részére. Losonc Kármán fele könyvnyomda. 1897. 82-83. o.

²¹ A bűnügyi nyilvántartó története. In: A 60 éves Magyar Rendőrség 1881-1941. Borbély Z. – Dr. Kapy R. (szerk.) Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. Budapest, 1942. 156. o.

meréssel tanulmányozzák. 1885-ben a rendőrség egyik nagy tapasztalatokkal bíró jelenleg is szolgálatban álló tisztviselőjének magán feljegyzéseiből keletkezett s ma már két osztályból és öt külön szakból áll. A) osztály a személyi nyilvántartás, B) a tárgyi nyilván tartás. A személyi magában foglalja 1. a rovott multiak előéleti adatait (jelenleg 63130 törzslapból áll); 2. a körözöttek adatait (1897 év végén 37435 lap volt); 3. a rovott multiak arcsképeit (1897. év végén 5543 fénykép van az albumban); 4. a feltétele-sen szabadságra bocsátottak lapjait 1897 év végén 21); 5. hullák fényképeit (1897. év végéig 1288 felvétel történt) t. i. a bonczolásig fel nem ismert halottak ét.”²² A fenti idézet is jól mutatja azt, hogy a nyilvántartó hivatal már a megalakulása idején is igen komoly, több ezer darabos fényképgyűjteménnyel rendelkezett

A törvényben nyert felhatalmazás alapján később igazságügyi és belügyminiszteri közös rendeletben szabályozták (1908), hogy az előzetes le-tartóztatásban, a vizsgálati fogságban lévő és a szabadságvesztés büntetés végrehajtása alá került személyekről fényképet kellett készíteni.²³

Azokról a személyekről, akik a kötelező fényképkészítés hatálya alá es-tek, ismét fényképet kellett készíteni, ha a korábbi fotó nem volt élethű, vagy valami okból már volt nem megfelelő.

A fényképek bűnügyekben történő felhasználása már a 20. század elején felkeltette az ügyvédek figyelmét. Többen rámutattak arra, hogy a fényké-pek bűnügyekben történő felhasználása számos eljárásjogi problémát és nehézséget okozhat, amelyek esetenként meg is kérdőjelezhetik a felhasználás jogszerűségét. A korabeli ügyvédek szerint a bűnelkövetőkről készí-tett fényképek hitelességét csökkentheti, hogy az emberek (az emberi ar-cok) az évek alatt változhatnak, a felvétel készítésekor pedig a személy hu-nyorgása vagy fintorgása torzíthatja a képet. Emellett az arcot szándékosan is meg lehet változtatni, valamint előfordulhat az is, hogy két ember nagyon

²² Vaday László: A bűnügyi nyilvántartás. In: Magyar Szalon 1898. 1152. o.

²³ A m. kir. igazságügyi és belügyi minisztereknek 1908. évi október 15-én 24.300/1908. I.M. sz rendelete az országos bűnügyi nyilvántartás tárgyában.

hasonlít egymáshoz. A fenti problémák miatt az ügyvédek ezért jó módszernek tartották azt, hogy a bűnelkövetőkről a fénykép mellett az ujjnyomat-azonosítás is rendelkezésre állott.²⁴

A fentiek alapján jól látható, hogy a bűnügyi célú fényképezés gyorsan tért hódított a rendőrségeknél, amit főként a nyilvántartásban és a helyszíni szemlék során alkalmaztak. Mindenképp érdekes viszont az, hogy a 130.000 99 B. M. számú körrendelet (1899), amely a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896-os törvényre vonatkozó utasítást tartalmazza, még nem említette a helyszín fényképi megörökítésére vonatkozó szabályokat.

Az azonosítás új korszaka: fényképezés és nyilvántartás a 20. század elején

A 20. század elején az Angliából „importált” daktiloszkópia gyorsan elterjedt és sikert aratott hazánkban is. Ezzel párhuzamosan a daktiloszkópia és a fényképezészet együttes alkalmazása nagy előrelépést hozott a nyomozás területén, különösen az ujjnyomatok vételét, tárolását és felhasználását illetően. A jól rögzített nyomok fényképi megörökítéssel történő felnagyítása jelentős előrelépést hozott a személyek azonosításában. Székely Vladimír írásában található a következő példa, amely a fotográfia alkalmazásának a sikerét bizonyította: *„Bécsben egy csomó betörés történt, amelyeknél valamennyiében egy végén kissé csorba feszítő vasat használtak. A rendőrség összegyűjtötte a helyszíneken talált fadarabokat és megőrizte azokat. Egy kis idő múlva elfogtak egy betörőt, kinél feszítő vasat találtak. Az a kérdés vetődött fel, hogy ő követte-e el az összes betöréseket? A betörőnél talált feszítővassal követtetek el valamennyi? Szabad szemmel az nem volt megállapítható. Lefotografálták tehát a feszítővasat és a fadarabokban a feszítővastól eredő nyomokat és a fényképeket háromszorosra megnagyobbították. A nagyításokból világosan kitetsző volt, hogy a feszítővas*

²⁴ Kenyeres Balázs: A gonosztevők és a fotográfálás. In: Ügyvédek lapja 1907/49. szám. 3. o.

*csorba részei tökéletesen illenek a faszilánkoknak megfelelő bemélyedése-
ihez.”²⁵*

New Yorkban ebben az időben a rendőr járőröket már ellátták fényképezőgépekkel is, akik arra vártak, hogy egy zsebtolvajt vagy más bűnelkövetőt lefényképezzenek tettük elkövetésekor. *„Stirn-féle detektív kamerát használnak. Ővvel a test körül kötve, a ruházatból csak azobjektív kukucs-
kál ki, mint egy gomb a gomblyukon keresztül. Még látcsövek is vannak,
melyek fotografálnak. A rendőr egyszerre lát és fotografál vele.”²⁶*

A fényképezés hasznos eszköznek bizonyult a pénz- és értékpapír-hamisítások felderítésében is, mivel a felnagyított fotók jól láthatóvá tették a hamisítványok apró hibáit.

A 20. század elején a hazai rendőrségnél is mind nagyobb teret nyert a technikai fejlődés. Egyre több új technikai vívmányt alkalmaztak a bűn-
megelőzésben és a felderítésben egyaránt.

A magyar rendőri vezetők is rájöttek arra, hogy a közbiztonság fenntar-
tása érdekében nem elég passzívan eleget tenni a napi szolgálati kötelezett-
ségnek, hanem új technikai eszközöket is be kell vonni a bűnözés elleni
küzdelembe. Ennek részeként alkalmazták a kontinensen elsőként a daktilo-
loszkópiát, és az első között állították fel az Országos Bűnügyi Nyilván-
tartó Hivatalt.

A hivatal rendkívül gyorsan gyarapította az állományát: 1909-re több
mint 75 000 személy adatait gyűjtötték össze, ebből 11 000 személynek 65
000 fényképe is a nyilvántartás részét képezte.²⁷ 1925-re pedig már két és

²⁵ Székely Vladimír: A fényképezés a nyomozás szolgálatában. In: Közbiztonság 1911/37. szám. 435. o.

²⁶ Uo.

²⁷ Lakatos János – Bócz Endre: A kriminalisztika egyes aktuális elméleti kérdései. RTF. Budapest, 2008.

Forrás: <https://docplayer.hu/4963263-Dr-boczendre-drlakatos-janos.html>

Letöltés ideje: 2025.05.12.

Mátyás Szabolcs–Sallai János: A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén

fél millió fényképet és háromszázezer ujjnyomatot őriztek,²⁸ és ezek száma havonta ezres nagyságrendben gyarapodott.²⁹

A „mozgófényképek” rendészeti célú alkalmazása

A fényképészettel párhuzamosan megjelent a mozgófilm³⁰ is, amelyet a 19. század végén találtak fel, a filmszínházak (mozik) széles körű elterjedése azonban csak a 20. században következett be. *„Mozgófényképszínház alatt a rendőri gyakorlat szerint általában azt a nagyobb számú közönség befogadására alkalmas, színpad vagy dobogó nélküli, nyilvános helyiségben működő vállalkozást értjük, amely rendszeresen vagy legalább időszakonként nyilvános előadásra engedélyezett, magasabb kultúrigényeket is kielégítő, szórakoztató filmek bemutatásával üzletszerűen foglalkozik.”*³¹

Franciaországban már 1916-ban a közlekedési rendőrök felkészítésére alkalmaztak mozgófilmet, de később hazánkban is vetítettek az iskolákban és a rendőrségeken is különféle oktatófilmeket.

A filmek hazai felhasználása a rendészetben 1921 novemberében kezdődött,³² amikor az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalban Kinematográfiai Alosztály alakult, amely a rendőri működés körében „pro domo” filmek készítésére és bemutatására vállalkozott.

A bűnügyi vezetők felismerték, hogy az *„örök bűn és az örök lázadás elleni örök küzdelem a tudomány minden vívmányát kénytelen szolgálatba*

²⁸ Sági Pál: A modern rendőrség harca a bűnözők ellen. In: Budapesti Hírlap 1925/294. szám. 6. o.

²⁹ Petrétai Dávid: Elsők a daktiloszkópiában. In: Rendőrségi Tanulmányok 2023/4. szám. 4-21. o.

Forrás: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.4.01>

³⁰ Sallai János: Mozgófilmek a rendészeti oktatásban. In: Czenczer, Orsolya (szerk.): „Mindennek a lélek a rendje...” Tanulmányok a 65 éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2024. 297-305. o.

³¹ Uo. 45. o.

³² Szerző nélküli: A film a rendőri nyomozás szolgálatában. In: A Rend 1921/10. szám. 3. o.

*állítani, hogy évezredes harca minél eredményesebb legyen. De nem csupán a nyomozás szolgálatában, de úgy a közönség, mint a rendőrség embereinek oktatásánál is nagy szerep jut annak a hatalmas propagatív erejű és szélesen szemléltető kultur eredménynek, minek neve: film.”*³³

A fenti gondolatok jegyében és megerősítésében 1921 novemberében a Budapest Zrínyi utca 4. szám alatti főkapitánysági tárgyalóban egy ankétot szerveztek azzal kapcsolatban, hogy miként tudnák a nyomozás szolgálatába állítani a filmet. A technikai kivitelezés érdekében a Kinematográfiai (filmművészeti) Alosztály által készített filmeket a következő csoportba sorolták:³⁴

- 1) propagandafilmek,
- 2) oktatófilmek,
- 3) hírszolgálati filmek.³⁵

A három csoport közül az oktatófilmek közé azokat a filmeket sorolták, amely a rendőri tevékenységgel kapcsolatos eseményekről szóltak, különösen a közigazgatási, bünygyi, erkölcsrendészeti és gyermekvédelmi témakörökben. Az elkészült filmeket főként a nyilvánosságnak szánták, hogy a rendőri tevékenységet propagálják, kisebb részt pedig belső használatra (oktatófilmek). A fent említett értekezleten felszólalt dr. Kelety Géza, az Országos Bünygyi Nyilvántartó Hivatal vezetője is, aki az oktatófilmek készítését lelkesen támogatta, különösen a bűncselekményekről és az elsősegélynyújtásról szóló témákban. Az elkészült filmekről sajnos nincs tudomásunk, mivel eddig egy film sem került elő (valószínűleg nem maradt fenn egyetlen kópia sem). A korabeli leírásokból azonban tudjuk, hogy 1924-ben elkészítettek egy hat részből álló filmet³⁶, amely az őrszemről

³³ Uo.

³⁴ Uo.

³⁵ Sallai János: Mozgófilmek a rendészeti oktatásban. In: Czenczer, Orsolya (szerk.) „Mindennek a lélek a rendje...” : Tanulmányok a 65 éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2024. 297-305. o.

³⁶ 1924. május 6. (Kamara, Royal-Apolló, Mozgókép-Otthon, Corvin, Omnia)

szólt. A rendőrség helytállásáról szóló filmet hajdanán minden mozinak le kellett játszani. Szepes Mária visszaemlékezése szerint: „*Ismert színészekkel, dramatizálva mutatott be megtörtént eseteket, melyek során a rendőrség gyors fellépése életet mentett meg. Petrovich Szvetisláv egy rendőrt alakított benne. Kutya is szerepeltek a filmben. A külsőket Hűvösvölgyben forgattuk. Nekem is volt egy kis szerepem. Egy hatalmas rendőrkutyát, egy dobermannt kellett pórázon vezetnem. Az volt a cél, hogy a kutya ugasson, ennek érdekében vissza kellett tartanom az állatot, miközben a kutyaidomár magához hívta. Sajnos nemcsak a kitűzött cél valósult meg, a kutya nemcsak ugatott, hanem még jól belém is harapott.*”³⁷ A film Budapesten játszódott, és eredeti fővárosi életképeket mutatott be.³⁸

A sorozatot 1926-ban egy kutyáról készült film követte. A részben oktató jelleggel készült film szintén Budapesten játszódott. „*A film főszereplői Pintér Imre, Demjén Mari, Bánky Viktor és Hildemann Mária. Szerepel a filmben a detektívtestület Fix nevű kitűnően idomított rendőr kutyája is. A film egyik nagy jelenete a Rákóczi-út és Erzsébet körüli keresztezésnél folyik le, ahol szemléltető módon és érdekes mese keretében tanítják ki a közönséget az utcai közlekedés helyes rendjére is.*”³⁹

Ebben az időben már rendszeressé váltak a nemzetközi bűnügyi és rendészeti konferenciák, ahol számos alkalommal szóba került a rendőri oktatófilmek kérdése is. Egy német rendőrfelügyelő előadásában hangzott el, hogy Németországban 300-400 méteres filmeket készítettek, amelyek vizsaszatásító bűncselekményekről szólnak, és a közönséget a bűnmegelőzésre oktatják.⁴⁰

Magyarországon a 20. század második felében hozták létre a Belügyi Filmstúdiót, ahol többszáz oktatófilmet készítettek.

³⁷ Forrás: <https://www.hangosfilm.hu/filmografia/az-orszem>
Letöltés ideje: 2023.11.22.

³⁸ Az Őrszem alkotói gárdája: Balogh Béla rendező, Balogh Béla forgatókönyvíró, Strausz László író, Némethy Tihamér író, Gergelyffy Gábor író

³⁹ A Rend 1926/70. szám

⁴⁰ Tartsányi Dániel: A személyleírás és daktiloszkópia a belgrádi bűnügyi értekezleten. In: Magyar Rendőr 1936/12. szám. 188. o.

Összegzés

A tanulmány a fotográfia rendészeti célú alkalmazásának történeti fejlődését mutatja be a 19. század közepétől a 20. század első feléig, különös tekintettel a kriminalisztikai gyakorlatokra. Bemutatja, hogyan vált a fényképezés a bűnügyi helyszínelés, a személyazonosítás és a nyilvántartás fontos eszközévé, kezdve az első magyar bűnügyi fényképfelvételtől egészen a rendőrségi adatbázisok kialakulásáig. A tanulmány részletesen elemzi a fényképek bizonyító erejét, az írásszakértői és daktiloszkópiái együttműködés lehetőségeit, valamint a rendőrségi oktató- és propagandafilmek szerepét a szakmai képzésben és a társadalmi kommunikációban. A szerzők rámutatnak arra, hogy a fényképészet alkalmazása a rendészetben nem csupán technikai újítás volt, hanem egy komplex, rendszerszintű fejlődés része, amely máig meghatározza a bűnüldözés eszköztárát.